

BUREAU INLICHTINGEN AAN HET WERK

Met elke agent werden de z.g. *security-checks* afgesproken: in elk van zijn telegrammen moesten, zolang hij in vrijheid was, bepaalde letter- of woordeigenaardigheden voorkomen en hij moest op bepaalde vragen, als ze hem gesteld werden, het juiste antwoord geven. BI hield zich zorgvuldig aan die *checks*. Het ontving via *MI-6* alle gedecodeerde telegrammen van de centrale van *MI-6* en daarop stond dan aangegeven of de *security-checks* in acht genomen waren. Twee keer, in februari en in december '44, probeerden de Duitsers een *Spiel* met BI – beide keren had BI het bedrog nagevoel onmiddellijk door. Het was Somer bekend dat de Bruyne, Liefstinck en Schilp deze controle op de telegrammen geheel aan *SOE* overlieten; hij achtte dat onverantwoordelijk, gaf er van meet af aan blijk van dat hij in de operaties van het Bureau Militaire Voorbereiding Terugkeer geen vertrouwen had, lag spoedig met kolonel de Bruyne overhoop en behaalde een klinkende overwinning toen hij door zijn contact met de twee uit Haaren ontsnapte *SOE*-agenten Dourlein en Ubbink (agenten met wie hij dus eigenlijk niets te maken had) uitgebreide, aanvullende schriftelijke bewijzen voor het *Englandspiel* op tafel kon leggen. Juist door die scherpte en die nauwkeurigheid won Somer het vertrouwen van allen die hij op hun levensgevaarlijke missies naar bezet gebied uitzond: zij wisten dat zij in Londen een chef hadden op wie zij konden bouwen en aan wiens blik geen enkele eigenaardigheid in hun telegrammen zou ontgaan. Het 'lezen' van die telegrammen was overigens verre van eenvoudig: 'Wanneer er', vertelde Somer aan de Enquêtemissie,

'atmosferische storingen optraden, werden de telegrammen verminkt. Zij waren soms zo verminkt, dat wij urenlang zaten om een telegram te ontcijferen, om de letters te vinden en die in te passen . . . Dat deden wij persoonlijk met de Hollandse sectie van de Engelse dienst. Wij zaten soms hele zondagen te plussen en te minnen en dan vroegen wij herhaling aan, als het gevaar kon opleveren'¹ –

d.w.z. als uit het feit dat het telegram op bepaalde plaatsen onleesbaar was, het gevaar kon voortvloeien dat het verkeerd begrepen zou worden.

In totaal heeft BI tussen 11 maart '43 en 12 april '45 in samenwerking met *MI-6* drie-en-veertig geheime agenten uitgezonden² (organisatoren

¹ Getuige J. M. Somer, *Eng.*, dl. IV c, p. 15. ² Dit waren op één na allen Nederlanders. Die ene was de Engelsman O. M. Wiedemann die overgebleven was van het groepje dat Seymour tijdens de crisis van '42 zelfstandig gerecruteerd had. Wiedemann werd in september '43 gedropt en door d'Aulnis opgevangen; hij werd in juli '44 gearresteerd doordat Landwachters constateerden dat het watermerk in het persoonsbewijs dat hij meegebracht had, niet deugde (het is vreemd dat